

## **L'univers conceptual de Vicent Andrés Estellés comparat amb el d'Ausiàs March: estudi semiautomàtic**

Aina Monferrer-Palmer  
Universitat Jaume I

### 1. Introducció

L'objectiu d'aquest treball és aprofundir en el coneixement de l'estil poètic de Vicent Andrés Estellés. Concretament, s'han intentat identificar les principals idees i conceptes presents en la poesia d'Estellés, així com entendre millor les relacions entre ells. Ens referirem a aquests conceptes clau i a les seues interrelacions com a univers conceptual del poeta, tot basant-nos en el treball d'Elena Sánchez sobre l'estil poètic d'Ausiàs March a partir de cerques n-gram d'una sola paraula (a partir d'ara, unimot). En relació als substantius amb més freqüència d'aparició en la poesia de March, l'autora afirma que "entre aquests mots trobem esbossades les majors preocupacions del nostre poeta" (Sánchez, 77).

Una vegada analitzades les aparicions per freqüència de substantius i de verbs quant a l'estil de Vicent Andrés Estellés, ens hem fixat un altre objectiu: conèixer les semblances i les diferències entre l'univers conceptual d'aquest poeta i el del seu antecessor més influent, que és Ausiàs March. Per a tals efectes, utilitzarem els resultats del treball d'Elena Sánchez sobre March adés esmentat.

Aquesta recerca pot ser útil en dos sentits: a) contribuir al desenvolupament de tècniques específiques de la lingüística de corpus per a l'anàlisi literària –un dels àmbits en què aquesta ha estat menys present com a eina metodològica útil– i b) aprofundir en el coneixement de la poesia catalana, tot centrant-nos en tres aspectes bàsics com són estil, intertextualitat i cànon.

### 2. Materials i mètodes

Quant a la part quantitativa de la recerca, el corpus analitzat està format per tota l'obra poètica de Vicent Andrés Estellés publicada fins l'any 2014, que ha estat digitalitzada, incorporada a la base de dades IVITRA i alhora etiquetada per tal de fer possibles les cerques per categories lèxiques amb l'eina *Metaconcor2* d'aquest sistema.<sup>1</sup>

La part quantitativa de la metodologia utilitzada consisteix en una rèplica de la recerca duta a terme per Elena Sánchez sobre el corpus poètic d'Ausiàs March, però canviant l'objecte d'estudi. S'ha intentat reproduir el mateix mètode quantitatiu per tal de fer possibles les comparacions de resultats entre els dos autors. Així doncs, s'han fet llistats unimot dels quaranta substantius i verbs més freqüents en l'obra poètica d'Estellés.

Després, s'han comparat els resultats obtinguts en ambdós casos. Amb aquesta comparació, s'han extret, a grans trets, algunes de les diferències temàtiques i conceptuals de la poesia d'ambdós autors, amb l'interès afegit que Ausiàs March és la principal influència autorial de Vicent Andrés Estellés. Amb aquesta cerca, hem pogut verificar els punts estilístics ausiasmarquians que més han influït en Estellés així com la intensitat i la riquesa polimòrfica d'aquesta influència.

Quant a la part qualitativa de la metodologia, s'han tingut en compte els següents treballs: a) estudis sobre l'estil del poeta existents fins ara i relacionats amb les qüestions que apareixen en aquest estudi i b) el llibre d'Elena Sánchez, a banda d'altres estudis sobre lingüística de corpus aplicada a la literatura, els quals no són molt

---

<sup>1</sup> A partir d'ara, ens referirem a aquest corpus digitalitzat amb tota la poesia estellesiana publicada fins el 2014 amb les sigles CED, que corresponen a Corpus Estellesià Digitalitzat.

abundants.<sup>2</sup> Aquest treball explora un terreny nou en tant que mai no s'havia aplicat abans la lingüística de corpus a l'anàlisi de l'estil poètic de Vicent Andrés Estellés. Per tant, açò servirà també per a provar si les intuïcions i les conclusions extretes qualitativament sobre l'estil del poeta se sustenten o no sobre l'anàlisi quantitativa del lèxic.

### 3. Resultats i discussió

Aquest apartat es divideix en dos blocs; el primer, amb les dades i l'anàlisi sobre la cerca dels quaranta verbs amb més freqüència d'aparició en la poesia de Vicent Andrés Estellés; i el segon, sobre els quaranta substantius més abundants en la poesia del burjassoter.

#### 3.1. Els quaranta verbs, semànticament forts o lleugers

Al llarg d'aquest epígraf, mostrem quatre figures sobre els 40 verbs més freqüents en Vicent Andrés Estellés. Quan s'observa la figura 4, sobta l'elevat nombre d'ocurrències d'aquests 40 mots si els comparem amb els quaranta primers mots de les altres tres categories gramaticals fortes.<sup>3</sup> En segon lloc, crida l'atenció la diferència de nombre d'ocurrències entre els dos primers ítems i la resta. Tanmateix, aquesta diferència es justifica per un motiu senzill: HAVER i SER són verbs auxiliars, de manera que apareixeran en companyia de la resta de verbs en moltes de les seues aparicions. En les aparicions de SER, cal tenir en compte que també s'utilitza en la formació de la passiva. HAVER auxilia la formació de gairebé tots els temps verbals compostos. Alhora, el còmput té en compte les aparicions del verb impersonal i transitiu HAVER-HI. El primer verb de moviment, ANAR, també funciona com auxiliar, tot i que en menys conjugacions que HAVER i SER (només per a les formes passat perifràstic i passat anterior perifràstic).

Per la seua banda, els verbs FER i TENIR són verbs lleugers, és a dir, que “tenen un contingut lèxic vague o indeterminat” (Rosselló, 1880). Aquesta característica fa que mantinguen molta diversitat d'usos i funcions sintàctiques i que siguen proclius a formar estructures idiomàtiques de tipus locució verbal. Pel que fa a les expressions idiomàtiques amb FER i TENIR, s'han cercat les combinacions de [FER + substantiu] i [TENIR + substantiu]. S'han trobat 391 i 412 ocurrències respectivament. La col·locació amb més freqüència d'aparició en el primer cas és *fer l'amor*, mentre que en el segon, les més abundants són les relacionades amb l'expressió d'una necessitat del tipus *tenir [ganes (d'alguna cosa), por, son, fam i set]*. Una cosa semblant al que s'ha dit de tenir ocorre amb el verb PASSAR, amb col·locacions del tipus *passar fam* o *passar son* (“No vull trair qui lluita, qui passa son o fam”<sup>4</sup>). En el cas de PASSAR, també s'hi comptabilitza en qualitat de verb intransitiu.

Un parell de verbs d'aquests quaranta són els *metadiscursius*, en el sentit que en la majoria de casos en què apareixeran en el CED serà per fer referència al procés d'escriptura o d'expressió poètica de l'autor. Es tracta dels verbs DIR i ESCRIURE. El fet que aquest parell de verbs forme part dels 40 amb més ocurrències encaixa amb la idea que l'element de reflexió sobre el procés personal d'escriptura en el mateix acte d'escriure és un tret estilístic del burjassoter.

<sup>2</sup> En aquest sentit, ens han interessat els treballs de Charteris-Black, Deignan, Baker, Hori i Fischer-Stracke.

<sup>3</sup> Les aparicions dels 40 primers verbs en la poesia d'Estellés, sumen 41.478, en comparació amb les dels 40 primers noms (27.606), adverbis (19.699) i adjectius (9.610).

<sup>4</sup> En *La nit* (1956) i *La clau que obri tots els panys* (Obra completa 6, 1981).

Un altre parell de verbs d'entre aquests 40 és el format per AMAR i ESTIMAR. La presència reiterada d'aquests dos verbs tindria el seu origen en alguns dels temes típics de la cosmogonia estellesiana, com són la quotidianitat familiar i la poesia cívica. L'actitud del *jo* poètic estellesià respecte cada fet de la vida, des d'aquell més quotidià ("els canyars que tant estime"<sup>5</sup>), una ciutat ("Vares amar València"<sup>6</sup>), i fins a les dones de ficció dels seus poemes ("Ame Cheryl"<sup>7</sup>) o els escrits ("aquest text que estime desesperadament"<sup>8</sup>). Pel que fa a la primera persona del singular dels dos verbs, hi ha una clara preferència per utilitzar "estime" (en 149 de les 400 ocurrències del lema ESTIMAR) en detriment d'"ame" (4 de les 427 ocurrències del lema AMAR).

A més, si comparem la freqüència d'aparició del lema substantiu AMOR i MORT amb els lemes verb associats a AMOR (AMAR i ESTIMAR) i a MORT (MORIR), observem que aquest darrer té presència Estellés preferentment a través de les formes verbals (1.590 aparicions de MORIR en el CED en contrast amb les 67 aparicions de MORT) En canvi, AMOR és el substantiu amb més ocurrències (1.901). Així doncs, es pot afirmar que, en la poesia d'Estellés, l'*amor* es manifesta més com esdeveniment estàtic per mitjà de la forma nominal i, en canvi, la *mort* és un element dinàmic que en la immensa majoria dels casos apareix en forma de verb.

MORIR és un verb presentacional o d'aparició/desaparició (Rosselló, 1888), que és un dels tipus de verbs inacusatius. També són inacusatius d'aquest tipus VIURE i CRÉIXER. Semànticament, aquests dos darrers verbs es relacionen amb la temàtica vitalista de molts dels poemaris d'Estellés expressada sovint des de la fixació pel detall. A més, VIURE té VIDA com el seu equivalent entre els 40 noms amb més ocurrències, fet que encara reforça la seua importància en a cosmovisió estellesiana, com el poeta plasma clarament en el poema XLII d'*Horacianes* (1974):

m'he estimat molt la vida,  
no com a plenitud, cosa total,  
sinó, posem per cas, com m'agrada la taula,  
ara un pessic d'aquesta salsa,  
oh, i aquest ravenet, aquell all tendre,  
què dieu d'aquest lluç,  
és sorprenent el fet d'una cirera.  
m'agrada així la vida,  
aquest got d'aigua,  
una jove que passa pel carrer  
aquest verd  
aquest pètal  
allò  
una parella que s'agafa les mans i es mira als ulls,  
i tot amb el seu nom petit sempre en minúscula,  
com aquest passarell,  
aquell melic,  
com la primera dent d'un infant.

<sup>5</sup> En *Antologia* (1984).

<sup>6</sup> En *Poemes esparsos* (Obra completa 10, 1990).

<sup>7</sup> En *Testimoni d'Horaci* (Obra completa 6, 1981).

<sup>8</sup> En *Horacianes* (Obra completa 2, 1974).

En el cas de CRÉIXER, en un nombre considerable d'ocurrències, el poeta en fa un ús metafòric. De fet, pot combinar aquest verb amb complements directes molt diversos, que van des dels més usuals i fins i tot idiomàtics (“creix un arbre”, “creix la lluna”, “creix l’herba” o bé “creix la molsa”) a altres casos on s’incorpora l’element metafòric (“creix el silenci”, “creix l’amor”, “creix la mar”, “creix el pecat”, “creix la música”, “creix el dolor”), fins crear una imatge que suggereix un paisatge fotogràfic ben concret (“creix el foc rural del crepuscle”); però també d’una col·loquialitat escatològica i poc o gens metafòrica (“la porqueria que em creix entre els dits d’un peu”).

Hi ha un altre grup de verbs format pels verbs psicològics transitius del tipus PENSAR, RECORDAR, EVOCAR i IMAGINAR.<sup>9</sup> En gran part dels poemaris d’Estellés, hi ha seqüències on el *jo* poètic es dedica a invocar records ja viscuts o bé a imaginar escenes que li agradaria haver viscut. Per exemple, poemaris com *Cant de Vicent*, on els protagonistes són els records d’infantesa a Burjassot, *Llibre de meravelles*, on hi abunden els records de joventut, com són els passeigs amb l’estimada pels carrers de València; o bé el *Coral romput*, que és un continu de pensaments gairebé inconnexos que el *jo* poètic repassa.<sup>10</sup>

Un altre grup d’entre aquests 40 és els dels verbs que remetent a accions més o menys quotidianes: CANTAR, RESAR, PELAR, RIURE, SEURE. I d’altres que expressen accions de tipus genèric: DUR, DEIXAR, CAURE, ESPERAR, OBRIR, PERDRE, PODER, ARRIBAR, PUJAR, CREUAR, SEGUIR, TORNAR, VENIR. Uns altres estan relacionats amb els sentits de l’oïda (ESCOLTAR) i de la vista (VEURE i MIRAR). I hi ha d’altres que són psicològics, com ara SENTIR i SABER.

En el cas de CANTAR i el seu equivalent nominal CANÇÓ, es tracta d’una forma especialment significativa per a Estellés relacionada amb la seua missió que s’autoatribueix com a poeta. Semblantment a la de Pablo Neruda, part de la seua poesia és un cant a les coses petites (“i ara mateix cante el dit gros. ¿i qui s’oposa?”<sup>11</sup>), des de les quals construeix el seu cant vindicatiu pel seu poble (“Cante pels pobles oprimits”<sup>12</sup>; “aquest país que jo cante”<sup>13</sup>). De fet, “cante” té tendència a anar acompanyat a la dreta per “amor” i “llibertat”. A més, “cançó” i “cant” són mots usuals per Estellés en elements paratextuals, com ara en “Cançó de la rosa de paper”.

La figura 2 inclou els verbs d’aquests 40 que són *semànticament forts* classificats segons si expressen accions del cos, accions relacionades amb el seny o la raó o bé accions que refereixen sentiments o sensacions.<sup>14</sup> En la figura 1, es reproduïx el quadre de Sánchez (126), que es refereix en els mateix termes a Ausiàs March. Les figures tercera i quarta fan el mateix però amb els verbs *semànticament lleugers*:

<sup>9</sup> Els dos darrers no apareixen entre els 40 primers.

<sup>10</sup> Al llarg dels tres poemaris del *Coral romput*, s’han recomptat 20 aparicions de *pense* i 20 de *recorde*.

<sup>11</sup> En *Horacianes* (Obra completa 2, 1974).

<sup>12</sup> En *Exili d’Ovidi* (Obra completa 7, 1982).

<sup>13</sup> *Cantata del País Valencià* (Obra completa 10, 1990).

<sup>14</sup> Al costat de cada lema hi ha un número que indica les vegades que el lema apareix en el CED. En els casos en què el lema apareix en minúscula, vol dir que aquest no es troba entre els 40 lemes amb més aparicions de la categoria lèxica en qüestió.



Genèrics	Moviment propi	Moviment alié	(no) presència element extern
HAVER - 5059	ANAR - 2670	DEIXAR - 686	PERDRE - 420
SER - 5012	ARRIBAR - 1221	DUR - 584	ESPERAR - 418
FER - 2119	TORNAR - 742		OBRIR - 382
TENIR - 1153	PASSAR - 719		
ESTAR - 459	PUJAR - 653		
	VENIR - 631		
	CAURE - 416		

**Figura 4.** Verbs lleugers més freqüents en la poesia de Vicent Andrés Estellés.

El primer verb *fort* que apareix en Estellés (figura 2), per ordre de freqüència, és VEURE, que es trobaria en el cinquena posició dels verbs amb més ocurrències, després de quatre verbs lleugers. Tot i l'abundància dels lleugers, des del punt de vista semàntic, són més interessants els verbs forts.<sup>15</sup>

En la comparació dels quadres dels dos poetes, s'observa que en Estellés hi ha molts més verbs forts del tipus “accions (del cos)” que en Ausiàs March. Aquest fet es podria justificar sobre la idea que el dir poètic estellesià és més planer i es basa sovint en accions quotidianes per explicar des de l'exemple concret, basat en accions del dia a dia del poble, un sentiment universal o de pertinença a una col·lectivitat que experimenta les mateixes coses. En aquest sentit de metonímia de les accions quotidianes es justifica la presència en Estellés de nombrosos verbs d'accions com ara RESAR, CANTAR, RIURE, PELAR, CRÉIXER, VIURE i MORIR, entre d'altres.

En canvi, entre els verbs més freqüents de March, se'n troben més del tipus “sentiments/sensacions” que no en Estellés, fet que podria justificar-se pel motiu acabat d'esmentar. De fet, la poesia d'Ausiàs March és un cant a l'amor a l'estimada des de la incapacitat de consumir aquest amor. Aquesta situació es manifesta per mitjà dels sentiments, desplaents (DOLDRE, TÉMER) o no (PLAURE, SENTIR, DELITAR i DESITJAR), que suscita aquesta situació i que van dirigits a un tu poètic que és l'estimada, com és propi de l'amor cortès.

Tanmateix, en Estellés, tot i que hi apareix en certs moments, aquest tipus de dir no és el més comú. L'amor estellesià és un amor multidireccional, un amor a la vida o al fet de viure que es manifesta en molts sentits diferents i que, llevat de casos puntuals com ara la mort de la filla, no s'experimenta a través del dolor sinó de l'alegria, i sobretot a partir d'exemples concrets, quotidians, que formen un conjunt de lloances als fets insignificants i plaents de la vida.

Es destaca també la presència, entre els més freqüents, del verb metadiscursiu ESCRIURE, que no trobem en Ausiàs March, tot i que ambdós poetes comparteixen el

<sup>15</sup> Tal com indica Sánchez, el fet de separar els 40 verbs més freqüents entre els que són semànticament forts i els lleugers té sentit perquè “el segon tipus de verbs, no resulten, per si sols, significatius en l'univers conceptual de March, ja que el seu contingut semàntic és massa genèric” i en alguns casos, fins i tot, funcionen com auxiliars, sense implicacions de sentit, més enllà de la caracterització temporal i aspectual del verb (127). De més a més, cal tenir present que poden haver problemes amb la lematització d'alguns verbs com ara PODER, de manera que es poden haver inclòs algunes ocurrències que són errònies, com ara les del substantiu PODER, fet pel qual cal prendre les dades quantitatives amb cautela.

verb DIR entre els semànticament forts més abundants, que pot tenir un sentit metadiscursiu.

A més a més, és destacada en Estellés l'elevada presència del verb RECORDAR, que apareix fins i tot per damunt de PENSAR, i que és semblant a les 205 aparicions d'EVOCAR en Estellés, poeta que recorre constantment a la plasmació en el vers de situacions concretes, autobiogràfiques o imaginades, des de les quals, amb quatre pinzellades descriptives, es perfila un ambient i una escena que dona un to al poema molt característic de l'estil estellesià. Aquesta dimensió gràficament evocativa de records i de situacions desitjades és, en canvi, inexistent en el discurs poètic ausiasmarquià.

En darrer lloc, en Ausiàs March, la quantitat d'aparicions de VIURE, MORIR, VIDA i MORT és molt equilibrada. En els casos de VIURE, MORIR i VIDA, les aparicions són gairebé les mateixes i només es destaquen les aparicions de MORT, que gairebé dupliquen cada cas anterior. El cas d'Estellés és diferent. D'una banda, hi varien molt més les aparicions dels quatre termes, de manera que les aparicions de MORIR són molt més elevades que les de MORT, les quals són irrisòries en comparació amb les de la forma verbal equivalent. En el cas de VIDA i VIURE, són el doble d'abundants les aparicions del nom que les del verb. Tot i així, si se sumen les aparicions en Estellés dels lemes verbals VIURE i MORIR (un total de 2.067) i es comparen amb la suma de VIDA i MORT (un total de 938), es pot afirmar que, en Estellés, aquests dos conceptes es tracten de manera menys abstracta, per mitjà del verb o acció, que en March, on solen aparèixer en la forma conceptualment més abstracta: el substantiu.

Per motiu d'evolució dels significats lèxics en la llengua, en March hi ha sobretot un verb que, per freqüent, s'associa amb el concepte d'AMOR: AMAR; mentre que, en Estellés, n'hi ha tres: AMAR, ESTIMAR i –només en algunes de les seues aparicions– VOLER. Novament, doncs, trobem en Estellés més presència de la forma verbal –i més directa– que de la nominal a l'hora de referir aquests conceptes abstractes.

Si comparem entre lemes verbals, és molt destacada la presència de MORIR (1.590), molt per sobre de VIURE (477) i per damunt d'ESTIMAR (400) i d'AMAR (427). En el cas dels dos poetes, si es revisen les aparicions del lema substantiu AMOR, es pot afirmar que l'*amor* és el tema central de la poesia d'ambdós, tot i que en March és un amor molt intens a una dama i en Estellés és l'amor a totes les coses.

### 3.2. Els quaranta substantius: l'univers cognitiu estellesià

A partir de la cerca lematitzada dels quaranta substantius més freqüents de la poesia d'Estellés i la seua posada en relació segons els coneixements existents sobre el seu estil, s'ha esbossat un esquema sinòptic sobre l'univers cognitiu d'aquest poeta (figura 6). No es tracta de cap resultat definitiu, sinó d'una interpretació documentada abastament, totalment orientativa i en cap cas tancada o definitiva, sinó, ben al contrari, suggeridora d'idees i de relacions mentals en Estellés, que resumiria la comprensió estellesiana del món com a material poètic.

Per dur a terme aquest esquema sinòptic que representa gràficament una idea general sobre la interconnexió entre els conceptes principals de l'univers cognitiu d'Estellés, ens hem basat en un exercici gràfic de síntesi dut a terme per Elena Sánchez sobre Ausiàs March i que es mostra tot seguit:





Tal com passava amb l'univers conceptual d'Ausiàs March (figura 5, extreta de Sánchez, 101), el mot amb més aparicions i més densament interrelacionat n'és AMOR. En el cas d'Estellés, però, el concepte AMOR es troba directament relacionat amb el de VIDA per tal com Estellés expressa un amor vitalista i enèrgic, que s'estén per tres àmbits principals: l'amor a la terra, l'amor conjugal i l'amor carnal. El primer, es troba representat a la part dreta del quadre, on AMOR queda semànticament relacionat amb altres mots amb molta freqüència d'aparició en el CED com són PAÍS, TERRA i POBLE, que funcionen com a quasi-sinònims en l'univers estellesià.

El tipus de relació més usual entre els substantius amb més freqüència d'aparició en el vers d'Estellés és la metonímia, com s'observa en la columna de més a la dreta de la figura 6, on es mostren una sèrie de noms amb elevada freqüència d'aparició que solen funcionar com a elements concretats del concepte de PAÍS, TERRA o POBLE. En el seu vessant cívic i reivindicatiu especialment plasmat en el *Mural del País Valencià*, Estellés construeix un cant a les coses menudes i als escenaris i paisatges concrets. Per tant, hi són ben presents elements de la natura (VENT, AIGUA, MAR, PEDRA, SOL, LLUM, DIA i NIT), així com d'altres obrats per l'ésser humà (CAMÍ, CARRER, POBLE, COSA), o bé el genèric d'ésser humà HOME, però també PEDRA que pot ser un element natural o modificat artificialment. Així, tots aquests elements, i molts d'altres amb menys aparicions, són referències metonímiques de la pàtria dels valencians amb la qual s'identifica el burjassoter i que té l'Horta de València com a punt de partida.

D'altra banda, s'ha relacionat el substantiu *lluita* amb el concepte de PAÍS per mitjà del mot PARAULA pel fet que Estellés, amb la seua poesia de to reivindicatiu i cívic, que encaixa amb la produïda per ell mateix en els anys seixanta –però sobretot setanta i vuitanta– du a terme un cert activisme o lluita política per mitjà de la paraula o vers per a reivindicar la recuperació de la cultura dels valencians, que és alhora una lluita antifranquista, tot en sintonia amb els corrents de participació ciutadana durant la Transició espanyola. S'ha marcat el mot SILENCI com antònim de *lluita* perquè hi plana la idea que els anys de repressió cultural han estat anys de silenci, situació envers la qual clamarà la veu cívica.

Per la seua banda, SANG té relació metonímica amb *lluita* perquè és una conseqüència de la violència física. Així doncs, SANG té alhora relació amb MORT i amb COS, tot i que no s'ha marcat en la figura 6. Els tres conceptes temporals que més apareixen en el CED en forma substantivada són TEMPS, ANY i HORA, que s'han plasmat segons la seua relació metonímica amb *lluita* i SANG. En la poesia reivindicativa estellesiana, és reiterat el missatge encoratjador i motivador amb el qual Estellés anuncia que aquell és el moment i l'hora de *lluitar per* o de *reivindicar* la recuperació de la llengua i la cultura dels valencians.

El segon àmbit, plasmat en la part inferior esquerra del quadre, és el de l'AMOR conjugal i familiar. En aquest reducte, la mort té un significat especial que queda plasmat sobretot en els poemaris estellesians escrits en els anys cinquanta. Es tracta de la mort de la filla primogènita del poeta pocs mesos després de nàixer i, en menys mesura però també, de l'episodi familiar de la mort del seu avi a la boca del forn d'un tret d'escopeta quan Estellés era menut. En l'esquema, apareixen CASA i FILL com a elements familiars relacionats amb la mort. Això és perquè, en els poemaris dels anys cinquanta marcats per la mort de la filla (especialment *La nit*, 1956, *Coral romput*, 1981, i *Primera Soledad*, 1988), la casa es representa com una mena de taüt o presó on el poeta resta captiu i soterrat pel sentiment de dolor i de mancança provocat per aquesta pèrdua tan dolorosa.

Un *déu* culturalment integrat apareixerà en els seus versos, sobretot en l'escriptura dels anys cinquanta, amb aquests poemaris que parlen de la mort de la filla, on Estellés, en moments de desesperació i per motius culturals, s'aclama a déu i li demana ajuda i empara en la desesperació pel DOLOR de la MORT i per la POR a la MORT, però també apareixerà el mot en els seus versos dins d'expressions fraseològiques col·loquials com ara *com déu mana*. A més, s'ha posat POLS en relació amb MORT segons la tradició occidental en què el cos es converteix en pols insignificant en el darrer dels seus estats després de la mort.

El tercer dels tres àmbits en què se sintetitza l'AMOR estellesià és l'AMOR carnal o atracció sexual. Estellés és mostra marcadament heterosexual. En la seua representació de la DONA objecte de desig, tenen un paper destacat els pits (PIT) i les cames (*cama*). Es representa una dona juvenívola, de cames llargues i pits menuts, semblant a la representació d'una nimfa. Per tant, cames i pits són elements fetitxistes segons l'eròtica estellesiana del DESIG. Tanmateix, trobem en el CED altres parts del cos, no especialment sexualitzades ni d'atracció eròtica, que tenen una elevada freqüència d'aparició, com ara ULL, CAP, MÀ i COR. Aquesta darrera part del cos és la metonímia per antonomàsia d'AMOR, i en general, dels sentiments, fet pel qual *cor* s'ha relacionat amb *mort* per mitjà del substantiu *dolor*. S'han relacionat PIT i MAR segons la metàfora recurrent estellesiana en aquest sentit on es descriu la superfície de la mar per mitjà de la part anatòmica erotitzada ("mamelletes d'aigua"). En darrer lloc, COS està també relacionat amb MORT per com, en alguns poemes, Estellés s'atura en la descripció escatològica del COS del difunt, com ara en el poema "Mort i espant de Carles Riba".

En la comparació de les figures 5 i 6, crida l'atenció la coincidència en el concepte AMOR com a clar centre de l'univers temàtic d'ambdós poetes. Tanmateix, diversos elements se'n diferencien, com ara el fet que, en March, VIDA i MORT apareixen com a dos conceptes antònims relacionats simètricament amb el concepte d'AMOR, mentre que, en el quadre sobre Estellés, AMOR és gairebé sinònim de VIDA i només es relaciona amb MORT de manera perifèrica. A més, sembla que en March els conceptes abstractes tenen més importància i més freqüència d'aparició que en Estellés, on hi predominen els elements materials, tot produint un vers molt menys metafísic i a tocar del prosaisme.

Cal tenir en compte que el fet de partir de dades quantitatives per a l'anàlisi fa que el vessant de poesia cívica i reivindicativa d'Estellés assoleisca un pes específic molt important per causa del voluminós *Mural del País Valencià*, i fins i tot major que la resta de la seua poesia la qual ha estat, fins ara, molt més estudiada i ha estat considerada de major qualitat estètica i literària. Nogensmenys, aquest canvi en el focus d'atenció dins la immensa obra poètica d'Estellés ofereix un altre punt de vista, que no per ser nou seria menys vàlid que l'anterior, sinó complementari.

#### 4. Conclusions

Tot comptat i debatut, s'ha vist que hi ha semblances i diferències entre l'univers poètic de March i d'Estellés. Els estudis de diversos autors (Calvo; Aparicio & Carbó; Aparicio; Ferrando) han constatat que Ausiàs March és la figura literària i cultural més palpable i influent en la poesia de Vicent Andrés Estellés, que personifica en March els referents nacionals i identitaris subjacents en bona part de la producció poètica del burjassoter. Això es pot observar en nivells ben diferents: a) estructures manllevades, b) sentenciositat, c) les estructures comparatives, d) Ausiàs March com a personatge de la ficció literària, e) les citacions paratextuals i f) els usos metafòrics. Amb el nostre estudi, hem comprovat com aquestes relacions intertextuals tan profundes i

multidimensionals també queden reflectides si s'estudien els temes i els conceptes clau del poeta per mitjà de les freqüències de verbs i de substantius en la seua poesia.

La metodologia quantitativa utilitzada –la lingüística de corpus– era inèdita sobre aquest corpus d'estudi i podem afirmar que és molt poc habitual en l'àmbit de l'anàlisi literària d'autors catalans. Tanmateix, aquesta metodologia de comparació per mitjà de freqüències lèxiques ens permet fer comparables els llenguatges literaris de poetes medievals amb els de poetes contemporanis. Aquesta podria ser una metodologia útil en literatura comparada, ja que permetria l'examen de l'estil d'escriptors en llengües diferents quant a les seues temàtiques i universos cognitius, en tant que es compararien noms i verbs, amb els seus equivalents aproximats d'unes llengües a d'altres. Però sense anar tan lluny, també permetria fer la mateixa comparativa amb altres poetes o fins i tot amb prosistes, tot superant les diferències genèriques. En aquest darrer sentit, deixem per a recerques futures l'ampliació del corpus digitalitzat amb altres produccions literàries d'Estellés, com ara amb la prosa assagística, per tal de comprovar si l'univers conceptual es manté, s'amplia o fins i tot es contradia.

No obstant això, cal tenir sempre en compte que la metodologia purament quantitativa s'ha de contrastar i complementar amb la lectura qualitativa i reflexiva dels textos per tal de perfilar i justificar raonadament el perquè d'aquestes freqüències. Tanmateix, com a punt de partida o bé com a recapitulació de l'anàlisi de l'estil poètic, s'ha demostrat una metodologia útil i justificada d'ús dels mètodes quantitius complementats amb la justificació qualitativa dels resultats.

**Obres citades**

- Aparicio, M. "Vicent Andrés Estellés i els clàssics catalans." En M. Pérez Saldanya & V. Salvador eds. *L'obra literària de Vicent Andrés Estellés*. València: AVL, 2013. 93-122.
- Aparicio, M. & F. Carbó. "Ausiàs March en la poesia valenciana de postguerra." En F. Carbó et al. eds. *Ausiàs March i el Món Cultural Valencià del segle xv*. Alacant: IIFV, 1999. 217-246.
- Baker, P. *Using Corpora in Discourse Analysis*. Londres: Continuum, 2006.
- Calvo, A. *Le référentiel i l'intertextualité dans l'oeuvre poétique de Vicent Andrés Estellés*. Tesi doctoral. París: Universitat París 8, 2007.
- Charteris-Black, J. *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*. Nova York: Palgrave Macmillan, 2004.
- Deignan, A. *Metaphor and corpus linguistics*. Amsterdam: John Benjamins, 2005.
- Ferrando, F. *Die Horacianes von Vicent Andrés Estellés. Literatur und Politik im València der 60er Jahre*. Frankfurt: Veuert Verlag, 1999.
- Fischer-Starcke, B. *Corpus Linguistics in Literary Analysis. Jane Austen and her Contemporaries*. Londres/Nova York: Continuum, 2010.
- Hori, M. *Investigating Dicken's style*. Nova York: Palgrave Macmillan, 2004.
- Martines, J. & V. Martines eds. *Corpus Informatizat Multilingüe de Textos Antics i Contemporanis [CIMTAC]*, amb la direcció adjunta de M. À. Fuster i E. Sánchez i la coordinació informàtica de R. Ruiz Guardiola. Alacant: ISIC-IVITRA.
- Monferrer, A. *Estudi lingüístic, literari i textual de la poesia de Vicent Andrés Estellés en un marc d'interessos traductològics i didàctics*. Tesi doctoral. Universitat Jaume I, 2015.
- Rosselló, J. "Capítol 13. El SV, I: verb i arguments verbals." En J. Solà et al. eds. *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, 2002. 1857-1952.
- Salvador, V. "L'escriptura estellesiana: claus pragmaestilístiques." En F. Carbó, E. Balaguer & Ll. Meseguer eds. *Vicent Andrés Estellés*. Alacant: IIFV, 2004. 109-134.
- Sánchez, E. *Estudi de la llengua d'Ausiàs March a través de les col·locacions. Una aproximació semiautomàtica*. Berlín: Walter de Gruyter, 2013.